

rodaan al galidi
hoe iktalent
voor het leven
kreeg

roman uitgeverij jurgen maas

Hoe ik talent voor het leven kreeg

‘Een betoverende roman over de ervaringen van een asielzoeker met een onbarmhartig regime: polderbureaucratie zo taai als klei. Al Galidi houdt ons een spiegel voor. Een spiegel waar we niet van mogen wegstijgen.’ – ADRIAAN VAN DIS

Semmier Kariem vlucht uit Irak. Zeven jaar van honger, verdwalen en angst later landt hij op elf februari om negen uur – of was het om elf uur op negen februari – op Schiphol. In de chaos van die eerste dagen in Nederland kan hij zich het precieze tijdstip niet meer herinneren. Hij vraagt asiel aan. Wat hij niet weet is dat hiermee het langste wachten van zijn leven begint, in het asielzoekerscentrum, een wachtkamer die hij deelt met vijfhonderd anderen. Intussen bestudeert Semmier het land waar hij misschien ooit deel van uit mag maken, maar ook al verblijft hij er nu, hij blijft een buitenstaander.

Rodaan Al Galidi (Irak) putte voor deze roman uit zijn eigen ervaringen als asielzoeker. Hij woont sinds 1998 in Nederland. Zijn werk is veel geprezen. Voor de roman *De autist en de postduif* ontving hij de prestigieuze Literatuurprijs van de Europese Unie. Kort daarna zakte hij voor zijn inburgeringstoets. De dichtbundels *De herfst van Zorro* en *Koelkastlicht* stonden op de shortlist van de v s b Poëzieprijs. Zijn meest recente bundel is *Neem de titel serieus*.

RODAAN AL GALIDI

Hoe ik talent voor het leven
kreeg

Wie wat vindt, heeft slecht gezocht
Rutger Kopland

Copyright © 2016 Rodaan Al Galidi
Omslagontwerp Steven van der Gaauw

Omslagfoto © Bullet-ray Photography

De omslagfoto werd gemaakt voor de succesvolle theaterbewerking van *Hoe ik talent voor het leven kreeg*. De voorstelling van theatergroep WAT WE DOEN werd gemaakt met en gespeeld door een uitgebreide cast van acteurs, musici en 175 nieuwe Nederlanders met een vluchtverleden. De regie was in handen van Floris van Delft.

Foto auteur © Lars van den Brink

Verzorging ePub Michiel Niesen | ZetProducties

ISBN 9789083296777

NUR 301

Uitgeverij Jurgen Maas | www.uitgeverijjurgenmaas.nl

Overeenkomsten met bestaande personen, gebeurtenissen of plaatsen berusten op louter toeval.

Voorwoord

Dit verhaal zat me dwars. Erover schrijven lukte nooit goed, zelfs er openhartig over spreken vond ik moeilijk. Ook jaren later kon ik het er niet echt over hebben. Ik wilde verder. Ik begon het onderwerp te mijden, om niet weer meegesleurd te worden door herinneringen aan toen.

Toen een man mij een tijd geleden vroeg naar mijn leven in het asielzoekerscentrum, merkte ik dat zijn vraag serieus was en dat hij een serieus antwoord verwachtte. Beleefd zei ik dat ik het er niet over wilde hebben. Hij vroeg mij om één situatietje te noemen. Dat deed ik, en ik denk dat hij voelde dat ik in mijn hoofd eigenlijk nog steeds in dat AZC woonde. Hij voelde misschien dat ik dit verhaal kwijt moest om mijn leven opnieuw te beginnen. Of wellicht wilde hij dat dit verhaal niet verloren zou gaan, dat verhaal van die onbekende wereld waar ik jarenlang moest verblijven.

Hoe het hem gelukt is weet ik niet, maar hij kreeg het voor elkaar mij te laten beloven hem elke maand een stuk van het verhaal te sturen. Misschien was het de manier waarop hij luisterde, vol begrip en menselijkheid. Misschien was het het groeiende gevoel van verantwoordelijkheid dat hij me gaf dat dit verhaal behouden moest blijven.

Op 15 oktober 2012 zette een e-mail van hem me aan het schrijven. Ik begon aan het eerste hoofdstuk en dacht elke maand dat ik hem als enige lezer kwijt zou raken of al verloren was en ik schreef door tot dit boek op 19 mei 2015 na tweeënhalve jaar af was. Zonder de steun van die enige lezer was dat niet gelukt. Hij is absoluut de verloskundige van elke bladzijde. Aan hem draag ik dit boek op. Als dank dat hij mijn hoofd heeft schoongeveegd van die zware jaren.

De verteller in dit boek ben ik niet zelf. Het is iemand die ik Semmier Kariem heb genoemd. Zo kon ik de schrijver blijven, zonder hoofdpersoon te zijn.

Misschien zal mij gevraagd worden of dit mijn verhaal is. Dan zeg ik: nee. Maar als mij gevraagd wordt: Is dit ook jouw verhaal? zeg ik volmondig: ja.

Ga eens in het Rijksmuseum voor *De Nachtwacht* staan en kijk goed. Zie je Rembrandt? Het antwoord is: nee. Maar je zou hem kunnen zien achter al die personen, kijkend door het donker. Bijna onzichtbaar.

Ik heb mijn best gedaan om Semmier een zo duidelijk mogelijk beeld van die onbekende wereld te laten tonen.

Dit boek is fictie voor iemand die het niet kan geloven, maar non-fictie voor iemand die ervoor open staat. Of nee, laat dit boek non-fictie zijn, zodat de wereld waarin ik jarenlang heb moeten verblijven, verandert van fictie in non-fictie.

Om negen uur 's ochtends op elf februari landde ik op Schiphol. Of om elf uur op negen februari, de datum herinner ik me niet precies. Ik weet nog wel dat het 1998 was.

Ruim twintig uur daarvoor had ik op het vliegveld van Ho Chi Minhstad rondgelopen met mijn valse Nederlandse paspoort. De foto was goed vervalst, maar er was een probleem. De lengte van de officiële eigenaar was 1 meter 73. Ik ben 1 meter 86, dus dertien centimeter langer.

Europa was de bestemming van het vliegtuig waarin ik zou instappen. In de rij voor de douane trilde de hand, die nu deze woorden schrijft. Ik kon haar er niet van overtuigen dat haar trillen mij kon verraden, wat in Vietnam jarenlange gevangenisstraf kon betekenen. Toen ik aan de beurt was, overhandigde ik het paspoort, dat ook trilde, aan de beambte. Zijn kleine Aziatische ogen keken mij priemend aan. Hij bestudeerde mijn paspoort, keek op en vroeg opeens in het Engels: 'Waar ligt Curaçao?' Zijn vraag verraste mij. Ik had de informatie op het paspoort uit mijn hoofd geleerd. Ik had urenlang geoefend op de handtekening en wist dat erop stond dat de eigenaar geboren was in Curaçao. Maar waar dat lag? Dat wist ik niet en ik had niet gedacht dat ik het moest weten. De man bleef naar mij kijken en wachtte op een antwoord.

'Vlak bij Amsterdam,' zei ik zenuwachtig. De man kneep zijn kleine ogen nog iets verder dicht. 'Ongeveer veertig kilometer ten noordoosten van Amsterdam,' zei ik snel, omdat ik het gevoel had dat ik hem nog iets meer moest kunnen vertellen over Curaçao. 'Een mooie stad.' Toen glimlachte hij. Zijn nieuwsgierigheid was bevredigd, en hij zette de stempel in het paspoort.

Geland in Nederland zag ik Europa voor het eerst, de plek waar al die geweldige boeken vandaan kwamen waar ik in Irak lang de vertalingen van zocht, die ik vervolgens verslond. Terwijl Europa er

buiten grijs uitzag, was het voor mij mooier dan alle landen die ik tot nog toe had gezien. Ik keek door het vliegtuigraam en dacht dat ik voor het eerst in mijn leven een mens zou kunnen zijn. Hier zou ik mijn angst uittrekken als een oude gescheurde broek. Hier zou ik mijn voorzichtigheid weggooien als stinkende sokken met gaten. Nooit zal ik dat prachtige gevoel vergeten. Ik bleef op mijn stoel zitten en toen iedereen het vliegtuig had verlaten langs de glimlachende Aziatische stewardessen, stond ik op. Ik liep naar de deur en hoopte dat er geen controle zou zijn, want dan zouden ze weten waar ik vandaan kwam en mij meteen weer op een stoel zetten en terugsturen. Gelukkig kon ik ongehinderd door de slurf de transithal inlopen, waar ik opgelucht verdween tussen de reizigers. Er waren reizigers die net aankwamen, net met hun reis begonnen waren of door zouden reizen. Ik wist niet of ik net was aangekomen, of mijn reis was begonnen of dat ik door moest reizen. Allereerst moest het vliegtuig van China Airlines vertrekken en Schiphol verlaten zonder mij.

In de transithal, waar je paspoort normaal gesproken je belangrijkste bezit is, was mijn paspoort mijn grootste probleem. Ik moest er zo snel mogelijk vanaf. Als de politie je pakt met een vals paspoort, dan weten ze met welk vliegtuig je waarvandaan gekomen bent en dan weten ze ook hoe ze je terug kunnen sturen.

Ik was zo zenuwachtig toen een politieagent naar me toe kwam en me beleefd vroeg of hij iets voor mij kon betekenen.

‘Toilet,’ zei ik tegen hem in het Engels en ik kruiste mijn benen om hem duidelijk te laten zien dat ik niet raar deed van de zenuwen, maar van de noodzaak een toilet te vinden. Hij wees naar een toilet en ik bedankte hem. Toen de agent mij niet meer kon zien, liep ik een andere kant op en ging een eind verder een ander toilet binnen. Daar verscheurde ik mijn ticket en paspoort in zo klein mogelijke stukjes en liet die in de wc-pot vallen. Ik deed hetzelfde met de adressen die ik op zak had en de Thaise, Vietnamese, Laotiaanse en Maleisische bankbiljetten.

Ik liet de richting op aarde waarvandaan ik op Schiphol was terechtgekomen in de wc verdwijnen. Ook gooide ik de Aziatische souvenirs weg die ik had gekocht, nadat een van de smokkelaars in Bangkok mij had getipt dat het op vliegvelden opvalt als een reiziger zonder tas naar Europa reist, omdat Europeanen altijd souvenirs verzamelen. Daarom had ik een tas gevuld met cadeautjes die ik hier en daar had gekocht van de verkopers op de stoepen. Wat de smokkelaar had gezegd klopte, want toen ze mijn tas controleerden in Ho Chi Minhstad, sloten ze deze met een glimlach, omdat ik een goede smaak had. Eenmaal terug buiten de toiletten had ik alleen nog tien dollar op zak.

Het enige waar ik spijt van had, was dat ik er niet aan had gedacht warme kleren mee te nemen. Ik was zo bezig geweest met voorkomen dat ik zou worden opgepakt, dat ik er niet aan had gedacht welke kleren me in Nederland van pas zouden komen. Ik had überhaupt geen idee in wat voor weer ik hier zou arriveren. Met alleen mijn T-shirt aan liep ik door de transithal en verbaasde me over de grootte. Het leek op een stad, waar je alles kunt vinden wat je wilt.

Nadat er een uurtje was verstreken en het vliegtuig van China Airlines weer was opgestegen, voelde ik de tien dollar in mijn broekzak branden. Zou ik er een lekkere warme thee van drinken, er een Big Mac van eten of mijn moeder bellen om haar gerust te stellen? Het plaatje van de Big Mac deed mijn adamsappel bewegen, maar toen ik mensen thee zag drinken, leek me dat veel lekkerder. Uiteindelijk besloot ik mijn moeder te bellen. Alsof ik net uit huis was gegaan en niet zeven jaar daarvoor.

Voor mijn moeder was het overal veilig en geweldig, behalve in Irak. Ik weet niet waar zij dat positieve gevoel over de wereld vandaan haalde, want toen ik haar eens vroeg hoe oud ze was – wij kennen onze verjaardagen niet – was haar antwoord: ‘Acht oorlogen.’

‘Ik bedoel in jaren, moeder,’ zei ik.

Nu had ik haar zeker meer dan een jaar niet gesproken en ze wist niet eens waar ik gebleven was, maar toen ik haar aan de lijn kreeg, voelde het alsof ik van een straat verderop belde om te zeggen dat er vanavond vrienden zouden blijven eten. Ik zei haar dat ik haar groette vanuit Nederland. Mijn moeder is analfabeet, maar ze wist van Nederland dat de koeien er veel melk hebben. Hollandse koeien hebben in Irak een betere naam dan Rembrandt.

‘Ach, dank God, Nederland,’ zei mijn moeder. ‘God houdt van Hollanders, waarom anders heeft hij de uiers van hun koeien zo enorm gemaakt? Daar, tussen al die koeien, zul je geen honger hebben, Semmier.’ Ik drukte de hoorn dicht tegen mijn oor om haar stem goed te horen. ‘Herinner je je onze Hollandse koe nog? Die gaf melk voor twintig mensen per dag.’ Ze begon mij te vertellen hoe het met de koe was afgelopen, tot de laatste cent die ik had op was en ze van de lijn verdween.

Ik hing de hoorn op de haak en zuchtte. Nu begon ik te denken aan een weg naar buiten. Te midden van de reizigers keek ik door de glazen ruiten van de luchthaven. Ik liep langs de ellenlange doorzichtige wanden en staarde naar de naakte bomen in de verte. Nergens vond ik een gaatje. Zelfs een naald heeft een gaatje, maar in de muren van Schiphol was er geen. Als een laboratoriummuis in een glazen bak liep ik heen en weer. Bij elke uitgang was er controle. Ik was moe van die angst om gepakt te worden en door de jetlag. Ik liet mezelf in een van de stoelen zakken en bedacht dat ik een van de agenten moest gaan vertellen dat ik asiel wilde aanvragen. Mijn twee zussen, die allebei rechten hebben gestudeerd in Bagdad, hadden mij vaak verteld dat er nergens ter wereld zulke goede wetten zijn als in Zweden en Nederland. Ergens gaf dat me een gerust gevoel. Mijn lichaam voelde zich veilig. Alleen was mijn geest niet helemaal zeker van de plek waar ik was geland. Wellicht kwam dat door de gezichten van de Nederlandse verkopers in de transithal en de schoonmakers die ik tegenkwam. Iets in die gezichten belette mij me helemaal veilig en opgelucht te voelen.

Het leek hier niet op de andere landen waar ik was geweest, waar mensen altijd glimlachen, ook zonder reden.

Ik zag een groep reizigers en dacht met ze mee te kunnen lopen tot ze buiten waren, maar opeens gingen ze een deur door naar een andere hal om door te kunnen reizen en stond ik daar alleen. Als ik rustig was blijven staan, zou de agent waarschijnlijk zijn doorgelopen, maar ik was kennelijk zo zichtbaar zenuwachtig dat hij glimlachend naar mij toe kwam en mij beleefd vroeg of ik hulp nodig had.

‘Ik ben Irakees,’ zei ik tegen de agent, die nog een jongeman was. Onder zijn pet krulden blonde lokken en zijn ogen waren helblauw, zoals ik tijdens mijn tijd in Zuidoost-Azië had gezien bij Europese backpackers.

‘Kom met mij mee,’ zei hij, alsof het woord Irakees genoeg was om te weten wat hij met mij moest doen. Ik liep achter hem aan. Hij was groot en gespierd. Hij droeg laarzen, alsof hij bang was in modder van dertig centimeter weg te zakken en niet over een droog vliegveld liep. Ik was verbaasd dat hij mijn polsen niet vastbond, zoals agenten in andere landen waar ik was geweest dat deden.

Daar, achter deze grote agent, tussen de duizenden reizigers die mijn bescherming waren geweest, besepte ik niet dat hij mij zou leiden naar het langste wachten van mijn leven.

Ik zag verbaasd hoe hij deuren opende met een kaartje, niet met een sleutel. Ik kreeg de indruk dat Europa zo ver ontwikkeld was dat de mensen geen sleutels meer gebruikten maar hun identiteitskaarten. De agent opende met zijn magische identiteitskaart glazen deur na glazen deur tot de deuren veranderden in ijzer. Nu kon ik dat februari en die naakte bomen niet meer zien. Het enige dat ik zag, waren gangen en deuren en de gespierde rug van de agent. Hij bracht me naar een kantoor, waar een man van een jaar of vijfenveertig achter een tafel zat. Hij draaide zijn stoel in mijn richting en keek me aan. Van zijn gezicht straalde af dat hij met iets belangrijks bezig was. De vele

notitiepapiertjes op het bord achter hem versterkten dat gevoel en gaven mij het idee dat hij zeker twintig dingen tegelijk deed. Ik zag dat hij zachte handen had. De jonge agent die mij naar hem toe had gebracht, zei iets in het Nederlands. Het was de eerste keer dat ik die taal hoorde. Uit de verschillende talen waarin op Schiphol van alles werd omgeroepen naar de reizigers had ik niet kunnen achterhalen welke de taal van het land was waar ik terechtgekomen was. De man knikte kort naar de agent en draaide zich weer naar mij. Opeens sprak hij luid in mijn gezicht in het Engels.

‘Waarom ben je hiernaartoe gekomen?’ Ik bleef verrast en overvallen staan en zag in zijn ogen dat hij boos was. Hij stelde vragen waarop hij geen antwoord verwachtte. Ik keek naar de agent die er nog stond en zag dat zijn blik was verstard. In Irak zou ik nu worden vastgebonden als ik iets verkeerd deed. Maar hier hingen geen kettingen of ijzeren kabels aan de muur. Er hing alleen een portret van de Nederlandse koningin met een kroon op haar hoofd en een zachte glimlach. Het was een gewoon kantoor, zoals je in een bank verwacht.

‘Waarom lossen jullie je problemen niet op in je eigen land? Wij zijn toch niet verantwoordelijk voor de problemen in de wereld?’ vroeg de man.

De zeven jaar die ik had doorgebracht vanaf het moment dat ik uit Irak was ontsnapt tot nu, op Schiphol, schoten door mijn hoofd. Zeven jaar van honger, verdwalen en angst. Vreemdelingenpolitie bij vele grenzen hadden mij gebeten, alleen omdat ik dat kleine, dunne boekje, zonder gedichten of poëtische zinnen, niet had; een paspoort.

Op deze vraag verwachtte de man wel antwoord. Mijn blik ging weer naar het portret van de koningin achter hem en zo schoot me een antwoord te binnen, uit een boek dat ik ooit gelezen had over de Tweede Wereldoorlog, de bombardementen op Rotterdam en de vlucht van de Nederlandse koninklijke familie. Ik antwoordde:

‘Meneer, uw koningin is in de Tweede Wereldoorlog gevlucht en loste haar probleem niet op in haar eigen land. Terwijl zij een leger had, een geheime dienst, een volk en geld. Waarom moet ik mijn problemen in Irak oplossen, terwijl ik een burger ben en nog geen keukenmes bezit?’

De man stond op, kwam dichterbij mij met een vertrokken mond, drukte zijn duim in mijn borst en siste: ‘Jij, jij, hé, hé...’ Ik werd stil. Hij ging weer in zijn stoel zitten, maar bleef me met een ijskoude blik aankijken.

‘Waar is je paspoort?’ vroeg hij.

‘Ik heb het verscheurd en in de wc gegooid,’ zei ik. Daarop liep de man het kantoor uit en kwam terug met een andere agent, een grote man met kort bruin haar, en twee plastic handschoenen.

‘Je gaat met deze agent mee en haalt je paspoort uit de wc,’ zei hij.

Ik was verbaasd dat de man mij, terwijl hij boos op mij was, plastic handschoenen gaf. Vooral toen hij me demonstreerde dat de handschoenen lang genoeg waren om tot de elleboog te reiken, zodat ik ze diep in de wc kon steken zonder mijn armen vies te hoeven maken. Kennelijk dachten ze dat er nog wel een fragmentje in de wc was blijven hangen.

‘Anders sturen we je terug naar Irak,’ voegde de man eraan toe. Ik liet de handschoenen op de grond vallen.

‘Pak ze op en trek ze aan,’ zei de agent, maar ik bleef stil.

‘Waarom doe je niet wat je gezegd wordt?’ zei de man.

‘Sorry meneer, maar ik ben uit Irak gevlucht om mijn handen niet in bloed te hoeven dopen. Ik ben niet naar Nederland gekomen om mijn handen in een wc te steken,’ zei ik.

De man zei iets tegen de agent in het Nederlands. De agent leek op die woorden te hebben gewacht, want ineens stond hij achter mij en bond mijn handen razendsnel op mijn rug, alsof hij mij net na een lange achtervolging had gevangen. Hij trok de plastic boeien zo strak aan dat ik het bloed in mijn handen niet meer voelde

stromen. Daarna duwde hij me voorwaarts naar een celletje. Hij gooide de handschoenen in de cel en trapte mij daarna zo hard met een laars in mijn rug dat ik tegen de muur vloog. Mijn gezicht botste tegen het beton en ik viel op de grond.

‘Zolang je paspoort niet uit die wc komt, blijf je hier,’ zei de agent en hij smet de ijzeren deur met een klap dicht. Die agent schopte niet alleen tegen mijn rug, maar ook tegen mijn geloofwaardigheid, want elke keer als ik later over die schop vertelde of over mijn rug die tot op de dag van vandaag pijn doet, werd ik niet geloofd.

In de cel was het ijskoud. Ik had alleen maar een T-shirt aan, want in Ho Chi Minhstad was het warm geweest. Het bloed stroomde van mijn gezicht, dat de muur had geraakt, en het stoorde mij dat ik het met mijn vastgebonden handen niet uit mijn ogen kon vegen. Er was niets in de cel om aan te trekken of onder te kruipen. Ik kon mijn geboeide handen niet bewegen om het een beetje warm te krijgen. Het enige dat ik kon, was gaan zitten en gaan staan, twee stappen zetten, heen en weer terug. Door het raampje in de deur was alleen een kale witte muur zichtbaar. Eén keer keek de agent door het raampje.

‘Koud,’ zei ik met trillende stem. Ik had er ‘alsjeblieft’ aan toe willen voegen, maar ik had geen energie voor meer dan één woord. De agent liep weg.

Hoeveel tijd er verstreek weet ik niet. Toen ik dacht dat iedereen me vergeten was en ik zou doodvriezen, schreeuwde ik in het Engels: ‘Doe de deur open. Ik haal het paspoort uit de wc.’ Ik schreeuwde, maar er kwam niemand. Ik dacht dat ze nooit terug zouden komen en ging zitten en weer staan, zitten en weer staan om te voorkomen dat ik neer zou vallen van de kou. De gedachte dat de agenten als ze klaar waren met werken weg zouden gaan en er verder niemand zou weten dat ik in dat celletje zat, was beangstigend. Ik zag of hoorde niemand anders. Tegen de tijd dat ze

me zouden vinden, was ik al lang doodgevroren. De tijd verstreek traag. Na een tijdje voelde ik dat de kou van februari het begon te winnen van mijn lichaam. Het laatste dat ik kon inzetten tegen die kou was de boosheid. Ik wilde boos worden op de man van het kantoor, maar een man die mij met zoveel kou kon omringen was te machtig. Ik wilde niet boos worden op de agent, want stel dat hij kwam, dan zou ik hem misschien aanvallen in plaats van hem te smeken om hulp en dan zou hij me alsnog in de cel achterlaten. Het beste kon ik boos worden op mezelf. Ik begon hardop met trillende lippen tegen mezelf te zeggen dat ik een uurtje geleden met een grote mond had geschreeuwd dat de koningin van Nederland ook een asielzoeker was en dat ik mijn handen in Irak niet in bloed wilde dopen en hier niet in een wc. Ik schreeuwde tegen mezelf.

‘Stom, stom.’ Ik bonkte mijn hoofd tegen de muur. Ik stampte met mijn voeten en schold mezelf uit. Het vuur van de boosheid brandde in mijn hele lichaam. Ik trilde niet alleen van de kou, maar ook van boosheid op mezelf. Ik begon te schreeuwen dat ik het paspoort zelfs zonder handschoenen uit de wc zou halen. Met mijn voeten begon ik tegen de deur van de cel te schoppen en hoorde het lawaai dat dat veroorzaakte in de gang. Toen ik het gezicht van de agent in het raampje zag, stopte ik meteen. ‘Ik haal het eruit, ik haal het paspoort uit de wc, alsjeblieft,’ zei ik. Zijn gezicht verdween en opeens ging de deur open. Hij kwam binnen, opende de handboeien en wees naar de handschoenen op de vloer. Ik bewoog met klapperende tanden, trok met mijn trillende handen met moeite de plastic handschoenen aan en volgde de agent.

Bij een toiletruimte zei de agent dat ik mezelf moest schoonwassen. Ik waste mijn gezicht en toen ik uit de toiletten kwam, moest ik terug om ook mijn T-shirt te wassen. Daarna liep ik in een nat T-shirt achter de agent aan terug naar de transithal, waar hij in een aardige man transformeerde. Achter de glazen muren zag ik voor het eerst de nacht van Europa. Ik kon nog net mijn lichaam dragen

en liep moeizaam achter de agent aan. Op de vraag waar mijn paspoort was, wees ik in een richting, niet omdat ik wist in welke wc ik het had achtergelaten, maar omdat ik niet terug wilde naar die koude cel. Ik wilde alleen maar lopen in de warmte van de transithal. Ik liep en liep tot ik voelde dat mijn benen mijn gewicht niet meer konden dragen en stopte bij een wc. 'Deze?' vroeg de agent. Ik wilde hem antwoorden, maar kon het niet. De wereld om mij heen werd geel en ik voelde dat mijn lichaam zich van mij afscheidde.

Toen ik wakker werd geschud, zag ik dat ik in een zaal lag. Ik tilde mijn hoofd op. Iemand had een tas onder mijn hoofd gelegd. Mijn nek was stijf en ik had het nog steeds koud. De zaal waarin ik lag, zat vol met reizigers die met valse papieren waren gepakt of smokkelaars of ik weet niet wat voor mensen, die op stoelen of tegen de muur op de grond zaten. Aan het plafond hing een kleine televisie die op een sportzender stond. In een hoek stond een automaat voor koffie, thee en soep.

Ik had vastgezet bij de vreemdelingenpolitie in Jordanië, Turkije, Thailand en Maleisië in de zeven jaar dat ik over de wereld zwierf zonder paspoort. Niet eerder zag ik zo'n nette en schone plek. Het zag er niet uit als een gevangenis, maar eerder als een reisbureau, alsof we zaten te wachten op een toeristische gids. Een politieagent had mij wakker geschud en nam mij nog half slaperig mee naar een kantoor, waar ze afdrukken namen van mijn vingers. Alles wat ik bij me had werd doorzocht. Elk stukje papier werd gekopieerd. Iemand nam met een spons met warm water mijn gezicht af, waarna ze een foto van mij maakten. Daarna werd ik teruggebracht naar de zaal. Ik ging weer liggen en trilde. Ik had koorts en mijn hoofd ontplofte bijna van de pijn. De koude cel had mijn lichaam alles gekost wat het aan warmte en energie had. Ik lag en probeerde te slapen op de harde vloer terwijl ik de schop van de eerste agent onder in mijn rug voelde, tot een andere agent mij zei dat ik hem moest volgen.

'Ik ben ziek,' zei ik. 'Ik kan niet.'

'Je moet mij nu volgen,' zei hij. Ik probeerde op te staan. 'Ik zal je helpen.'

De agent tilde mij bij mijn arm omhoog en leidde mij naar een kantoor waar een blonde Nederlandse vrouw aan een tafel zat met een man, van wie ik aan zijn dialect hoorde dat hij Egyptenaar was.

Hij werkte als tolk. Hij begreep mijn Iraakse dialect niet erg goed, dus ik sprak klassiek Arabisch met hem, maar sommige woorden moest ik voor hem uitleggen en dan gebruikte ik Engels.

‘We gaan het eerste gehoor afnemen,’ zei de vrouw.

‘Ik ben ziek,’ zei ik moeizaam. ‘Ik zat net in een koude cel en nu ben ik ziek.’

‘Een koude cel?’ Ik kon aan haar blik niet zien of ze geïrriteerd was of nieuwsgierig.

‘Net, hier, op het vliegveld,’ zei ik.

‘Asielzoekers worden niet naar koude cellen gebracht, maar naar de zaal hiernaast,’ zei ze in het Nederlands. De tolk vertaalde het in het Arabisch, waarna zij het nog eens rechtstreeks in het Engels tegen mij herhaalde.

‘Ik zat wel in een cel en het was er zo koud dat ik bevroor,’ zei ik.

‘Dat kan niet,’ zei de vrouw. ‘Het hele vliegveld is één grote hal, met overal dezelfde temperatuur. Het is onmogelijk dat er ergens een plek is waar je kan bevriezen. Ik begreep dat u geen paspoort heeft? Dan bent u zeker niet naar een cel ergens buiten het vliegveld gebracht, want je mag dit vliegveld alleen na dit eerste gehoor verlaten. Is dat duidelijk?’

‘Ik zweer u dat ik in een koude cel zat.’

‘Ik zal u nog iets anders vertellen. Hier in Nederland hoeft u niet te zweren. Wat u zegt zal geloofd worden als het geloofwaardig is en niet geloofd worden als het ongeloofwaardig is. Als u bewijs heeft, wordt uw verhaal geloofwaardiger. Ik kan niet met u discussiëren over uw verblijf in een koude cel die niet bestaat. Is dat duidelijk?’ Ik keek stil naar haar en wist niet hoe ik moest reageren. Ze herhaalde haar vraag.

‘Ja, duidelijk,’ zei ik met trillende stem. Ik voelde me koortsig.

‘Vanaf nu praten we niet meer over die koude cel. U geeft antwoord op de vragen die ik stel. Dit is uw eerste gehoor. Binnen zes maanden na vandaag wordt u nader gehoord. Op basis daarvan

wordt u geaccepteerd als vluchteling in Nederland of niet. Heeft u vragen?’

‘Ik heb nauwelijks energie. Ik heb hoofdpijn, keelpijn en koorts. Kunnen we dit later doen, als ik me beter voel?’

‘We moeten dit gehoor nu doen, om de procedure te starten.’ Ze begon met de eerste vraag, naar mijn achternaam. Ik antwoordde haar dat we in Irak geen achternaam hebben, maar dat elke persoon drie namen heeft, je eigen voornaam, de voornaam van je vader en dan de voornaam van je grootvader. Ze gaf mij pen en papier en vroeg mij die drie namen in Latijnse letters op te schrijven. Ze vertelde mij dat ik zonder achternaam mijn opa’s voornaam als achternaam zou krijgen. Zo werd de voornaam van mijn opa mijn achternaam. Semmier Hamza Kariem. Ze vertelde mij dat ik vanaf nu en voor altijd in Nederland als meneer Kariem aangesproken zou worden. Als ik niet zo moe was geweest, zou ik het grappig hebben gevonden dat de naam van mijn dertig jaar eerder overleden grootvader nieuw leven werd ingeblazen. En dat op een luchthaven duizenden kilometers van Irak.

‘Uw geboortedatum?’

‘1 juli...’ zei ik en ik wilde doorgaan, maar ze onderbrak mij.

‘Vijf andere Irakezen die ik interviewde hadden ook 1 juli als verjaardag. Is dat uw echte geboortedatum?’

‘Nee,’ zei ik tegen haar. ‘Maar wel mijn officiële verjaardag.’

‘Kunt u dat verduidelijken?’

‘Ik ben erg moe. Kan dat bij het volgende gehoor?’

‘Als u moe bent, zorg ik voor koffie,’ zei ze. Op elk ander moment zou dat een aardige, zorgzame opmerking zijn geweest, maar zij klonk streng. Ze belde iemand en even later kreeg ik in een halletje een kopje zwarte koffie met suiker. Eigenlijk dronk ik geen koffie, maar nu nam ik de warme drank aan om wakker te blijven. Ik ging in de gang zitten om met kleine slokjes en trillende handen de koffie op te drinken.

De vrouw kwam even bij me staan. Haar gezicht was anders, zachter. Ze glimlachte.

‘Waarom trillen uw handen zo? Vindt u het zo spannend?’ vroeg ze in het Engels.

‘Ik ben ziek,’ zei ik en ik keek haar wantrouwend aan, omdat ik niet wist of ik nu met dezelfde vrouw sprak als net in haar kantoor.

‘Ik zie het,’ zei ze. Ze leek niet alleen anders. Ze was anders. Iemand die mij wilde laten zien dat zij in haar kantoor alleen maar haar werk deed, dat zij dat niet zelf was.

‘Kunt u misschien het gehoor verzetten? Ik ben echt doodop.’ Ik hoopte dat ze dit keer ja zou zeggen.

‘Ik zal mijn best doen,’ zei ze. ‘Maar hoe sneller dit gehoor gedaan is, hoe sneller u dit vliegveld kunt verlaten. In het opvangcentrum kan een dokter u zien. Daarom is het belangrijk dat we dit gehoor snel doen. Het is echt belangrijk.’ Haar stem was zacht terwijl ze met mij in het Engels praatte. Ze klonk ook moe, waardoor ik dacht dat zij ook wilde dat het gehoor snel afgelopen zou zijn, zodat ze naar huis kon gaan. ‘Heeft u echt in een koude ruimte gezeten?’ vroeg ze ineens. Ik keek haar voorzichtig aan. Was dit nu echt de vrouw die net achter de computer zat, of waren het twee verschillende vrouwen? En welke van de twee kon ik de waarheid zeggen?

‘Ik weet niet of de cel te koud was,’ zei ik en probeerde niet de waarheid te zeggen, maar geloofwaardiger te zijn voor haar. Dit gehoor beëindigen was belangrijker dan de prijs die ik ervoor betaalde, ook als dat de waarheid was.

‘Misschien was het er in het begin zo koud omdat ze de verwarming nog aan moesten zetten. Dan duurt het even voor het is opgewarmd.’ Ik knikte en zag dat ze glimlachte voordat ze ging, misschien meer tegen zichzelf dan naar mij.

Toen de koffie op was, gingen we verder met het gehoor. De vrouw zat weer achter haar bureau en computer. Als iemand anders. Ik was verbaasd over de snelheid waarmee ze switchte tussen formeel en informeel, in haar woorden, haar houding en haar gezichtsuitdrukking. Wat het voor mij erg maakte, is dat het

gebeurde zonder dat ik een seconde twijfelde of haar gedrag binnen of buiten de kamer nep was. Deze akelige vrouw was net een zacht mens waarmee ik bevriend kon worden, voor wie ik zeker niet bang hoefde te zijn en nog geen tien minuten later kreeg ik van haar een geheel ander gevoel. Dat is voor mij nog steeds moeilijk te begrijpen. 'En nu,' zei de vrouw met vastberaden stem. 'U zei dat 1 juli niet uw officiële verjaardag is. Heeft u twee verjaardagen?'

'Ja, ik heb twee geboortedata, de echte die ik niet ken en deze op 1 juli die de regering mij gegeven heeft,' zei ik. Een ambtenaar bij de immigratiedienst zou toch moeten weten dat meer dan de helft van de oudere Irakezen als geboortedatum 1 juli heeft, dacht ik. De andere helft heeft 1 januari.

'Hoe hebt u uw officiële verjaardag gekregen? Bent u onderzocht in een ziekenhuis?'

'Nee, in ons dorp was geen ziekenhuis.'

'Ergens anders dan?'

'Nee,' zei ik.

'Hoe hebben ze uw leeftijd dan bepaald?'

'Op een dag gingen mijn vader en moeder met hun tien kinderen, twee tantes, mijn opa en oma, mijn ooms en neven en nichtjes naar een gebouwtje in het dorp, met één kleine ruimte en een raam.'

'De gemeente?'

'Nee, een kamer.'

'Wat stond er op het gebouw?'

'Ik weet het niet.'

'Waarom weet u het niet?'

'Ik was nog klein en kon niet lezen en schrijven.'

'Hoe oud was u toen?'

'Ik weet het niet. In die tijd wist ik niet dat u het mij zou gaan vragen en dat mijn leeftijd ooit zo belangrijk zou zijn,' zei ik.

'Ik wil graag dat u mijn vraag serieus neemt,' zei ze streng. Ik wilde haar vertellen dat ik haar vraag heus serieus genomen had, maar durfde het niet.

‘En nu: hoe oud was u toen u die dag naar dat gebouw ging?’

‘Ik denk vijf jaar,’ zei ik.

‘Ik wil graag een precies antwoord, meneer Kariem.’ Ik dacht dat dit gesprek nooit zou eindigen en dat ik op elk moment van vermoeidheid van mijn stoel kon vallen.

‘Ik weet het zeker, mevrouw, dat ik die dag vijf jaar was.’

‘In welk jaar was dat?’

‘Dat weet ik niet.’

‘Probeert u het zich te herinneren.’ Waarschijnlijk om mijn hersenen een extra impuls te geven liet ze nog een zwarte koffie brengen, die ik deze keer opdronk in het kantoor. De koffie in mijn lege maag voelde raar en maakte me misselijk.

‘U krijgt paracetamol en een uur pauze,’ zei de vrouw en liep met mij de gang in. ‘Inderdaad, het is moeilijk voor een kind om te weten welk jaar het is, maar na de pauze zal alles oké zijn,’ zei ze. Ik vroeg haar waarom de datum zo belangrijk was, waarop ze zei dat mijn verhaal daardoor geloofwaardiger zou zijn. In haar stem hoorde ik medelijden, wat mij nog behoedzamer voor haar maakte. ‘Ik zie u over een uur,’ zei ze en ze liep weg.

Een agent bracht mij terug naar de zaal, waar ik meteen op de grond in een diepe slaap viel, alsof ik niet net twee koppen koffie had gedronken. Het voelde als een minuut later toen ik wakker werd gemaakt door een agent die de naam van mijn opa riep, die mijn achternaam was geworden. De agent overhandigde mij een blouse, nog in plastic verpakking.

‘Trek dit aan en volg mij,’ zei hij.

Twee Afrikanen hielpen mij overeind. Ze hielpen mij de blouse uit de verpakking te halen en aan te trekken en liepen met me mee naar de deur. Ik was een beetje duizelig toen ik weer in het kantoor zat, waar alweer een koffie klaarstond.

De vrouw vroeg mij of ik me het jaartal al kon herinneren. Ik gaf haar een jaartal en zij zette het in de computer. Daarna vroeg ze hoe ik mijn officiële geboortedatum had gekregen. Ze leek nieuwsgierig terwijl ze luisterde naar mijn antwoord. Ik vertelde

dat we thuis met tien kinderen waren. Met mijn vader, moeder, twee tantes, opa en oma, ooms, neefjes en nichtjes stonden we in een rij voor het raam van het gebouwtje met één ruimte. De man achter het raam keek naar mijn oudste broer en zei dat hij negen jaar was. Elke jongere broer werd een jaar jonger. Aan het eind had hij een probleem, want de jongste broer zou nog in de buik moeten zitten. Daarna streepte hij door wat hij al opgeschreven had, zei dat de jongste broer één jaar was en gaf elke volgende broer een jaar erbij. We stonden daar op lengte, de kortste voor, de langste achteraan. Omdat ik langer was dan mijn oudere broer en achter hem stond, werd ik als een jaar ouder geregistreerd. Terwijl hij zeker meer dan anderhalf jaar ouder moest zijn dan ik, was ik nu officieel een jaar ouder dan hij. Dat maakte mij trots. Met de tijd werd wat geschreven stond op onze identiteitskaarten de werkelijkheid. Mijn broer ging zich gedragen alsof ik ouder was. Vooral als we op onze ezels naar de akkers gingen. Dan was ik degene die zei in welke richting we moesten, hoe laat we terug zouden gaan en besloot ik waar we gingen zwemmen of vissen. De hele familie kreeg 1 juli als verjaardag.

‘Dus dit is niet uw echte geboortedatum.’

‘Nee, niet de echte.’

‘Dan kan ik het niet opschrijven.’

‘Wat schrijft u dan op?’

‘O-o. Ik zal alleen het jaartal erbij schrijven.’

‘Maar het jaartal is ook niet echt. Waarom schrijft u dat dan wel op?’

‘Ik heb het nodig in de computer.’

‘Maar, mevrouw, kunt u dan ook 1 juli in de computer zetten? Ik heb het nodig.’

‘Dat is uw probleem, u zei net dat uw verjaardag niet klopt.’

‘Mevrouw, maar ik zei net dat het jaar ook niet klopt. Waarom schrijft u in uw computer op wat u nodig hebt en niet wat ik nodig heb?’ zei ik opeens boos. De boosheid liet mij vergeten dat ik ziek

en moe was. Opeens was ik in staat om de computer door het raam te gooien, er zelf achteraan te springen en weg te rennen.

‘Luister, meneer Kariem,’ zei ze met harde stem. ‘Als u wilt dat dit gehoor doorgaat en eindigt, moet u hier niet zoveel discussiëren. U moet weten dat u hier bent om antwoorden te geven, niet om vragen te stellen. Is dat duidelijk?’ Ik keek haar aan en even dacht ik dat ik echt gek geworden was. Hoe kon zij in hemelsnaam mijn boosheid meteen wissen, alsof ik een machine met knopjes was? Ze had mij in een seconde stil. Ik zakte verder weg in mijn stoel en zei dat het duidelijk was. Ik beantwoordde haar vragen, alleen maar om ervoor te zorgen dat het gehoor snel afgelopen zou zijn. Achter haar hing een klok aan de muur. Zo telde ik de uren. Ik kan niet zeggen hoeveel zwarte koffie ik dronk om wakker te blijven, maar ik weet dat ik daar zes uur en een kwartier zat.

Uiteindelijk printte de vrouw het verslag van het gehoor twee keer en moest ik er een handtekening onder zetten. Met alleen het verslag in mijn hand volgde ik een andere vrouw naar een parkeergarage. Daar voelde ik de kou.

‘Ben je ziek?’ vroeg de vrouw.

‘Ja.’

‘Ga maar achterin zitten.’ Ze zette de verwarming van de auto aan en even later verlieten we Schiphol. De auto stopte bij een benzinepomp. Ik keek om me heen en geloofde er niets van. Mijn God, ik was vrij. Ik had een verslag van mijn gehoor met mijn foto in mijn hand. Ik kon zo de deur openen en wegrennen als ik wilde. De mogelijkheid om te ontsnappen gaf mij een veilig gevoel. Ik heb asiel gekregen! dacht ik. Eindelijk. Heb ik politiek asiel, of wat is dit?

‘Waar breng je mij naartoe?’ vroeg ik de vrouw in het Engels.

‘Naar een OC, een opvangcentrum, daar blijf je een maand of drie. Dan ga je naar een AZC, een asielzoekerscentrum.’

‘En hoelang blijf ik in een AZC?’

‘Dat hangt af van wat je in het eerste gehoor hebt gezegd en later in het tweede gehoor gaat zeggen. De medewerkers van de IND, dat is de Immigratie- en Naturalisatiedienst, zullen je eerste gehoor goed bestuderen en dan nemen ze het tweede gehoor af. Als er iets niet klopt of als je informatie hebt gegeven waarvan je niet zeker bent, zal je misschien langer moeten blijven.’

‘Weken?’ De vrouw lachte, alsof ik een grap had gemaakt.

‘Ietsje langer.’

‘Maanden?’

‘Neeeeeee,’ zei ze. Door de manier waarop ze de klank rekte, begreep ik dat het jaren zou worden.

‘Hoeveel jaar ongeveer?’

‘Dat kan ik niet zeggen. Heb je iets gezegd waar je niet zeker van bent?’

‘Ja.’

‘Wat? Waarom?’

‘Omdat ik ziek ben. Ik wilde dat het zou stoppen.’

‘Waarom heb je het gehoor niet geweigerd tot je je beter voelde?’

‘Dat had ik gevraagd, maar dat was niet mogelijk.’

‘Dat is niet waar,’ zei ze. ‘Wat je zegt klopt niet. Ten eerste ben je niet echt ziek, je praat nu ook met mij. Ten tweede heb je informatie in je eigen taal gekregen over je rechten. Je hebt een formulier ondertekend.’

‘Nee, dat heb ik niet,’ zei ik.

‘Jawel. Elke asielzoeker krijgt als eerste papieren in zijn eigen taal over het eerste gehoor en de procedure, zodat hij weet wat zijn rechten zijn. Anders leggen ze het eerste gehoor niet af. Kijk in je dossier.’ Ze knipte het licht in de auto aan. In het dossier zaten papieren in het Arabisch. Mijn handtekening stond eronder. Er stond dat als ik geen goede tolk had, ziek was of te moe, ik het recht had te zeggen dat ik het gehoor niet kon doen.

‘Dat klopt,’ zei ik tegen haar. ‘Ik heb die papieren schijnbaar ergens gekregen en mijn handtekening erop gezet.’

‘Dan zal Nederland moeilijk voor je worden,’ zei ze.

‘Maakt niet uit,’ zei ik. ‘Dan ga ik naar Duitsland, ik heb gehoord dat dat twee uur rijden is vanaf hier.’

‘Ze hebben je vingerafdrukken afgenomen. Dan kun je niet in een ander land asiel aanvragen.’

Ik lag op de achterbank van de auto en realiseerde me dat deze vrouw alleen zo kon praten omdat ze niet in een gevaarlijk land als Irak woonde en geen bloederige president zoals Saddam Hoessein had. Wat moest ik ook met een verblijfsvergunning? Naar de hel ermee. Als je jaren niet hebt gegeten en in een sjiek restaurant komt, denk je niet aan voor- en nagerechten. Je wilt eten en het maakt je niet uit wat. Eindelijk was ik veilig!

3

Mijn verhaal is begonnen. Je weet nu hoe ik naar Nederland ben gereisd en je kent mijn eerste ervaring met het systeem. Nu spring ik een paar maanden vooruit in de tijd om je over het tweede gehoor te vertellen, want dat is het saaiste in het verhaal en dan hebben we dat gehad. Bovendien is het de basis van de procedure waarin ik terecht zou komen en waaruit, zo bleek later, ontsnappen onmogelijk was.

Na de eerste maand in OC Haarlem vroeg ik een vrijwilliger of hij mijn eerste gehoor een beetje kon lezen en me kon vertellen wat erin stond. Die man had ooit in een AZC gewerkt, dus hij had een idee van hoe het asielbeleid werkt. Hij las en vertaalde direct naar het Engels. Na een tijdje las hij alleen nog maar. Daarna sloeg hij het verslag dicht en gaf het aan mij terug. ‘Die trut heeft je niet eens een beetje hoop op asiel in Nederland gelaten.’

Ik begreep er niets van. Hij vertelde dat het eerste gehoor er eigenlijk alleen voor is bedoeld om te weten waar je precies vandaan komt; daarom hoort er een tolk bij te zijn, die uit jouw land van herkomst komt. Bij mij was dat dus niet het geval geweest en ik had dat op dat moment niet door.

Bovendien waren ze bij mij veel verder gegaan. De vrijwilliger vertelde dat de vrouw mijn gehoor had gemonteerd. Ze had opgeschreven wat ik zei en dat ik daarna iets anders zei, maar zonder uit te leggen waarom. Hij keek vol medelijden naar mij en zei: ‘Ze heeft jou gepakt.’ Ik glimlachte.

‘Je lacht nu, Semmier,’ zei hij. ‘Maar dit gaat jaren duren. Tot het huilen je nader staat dan het lachen.’

Nu dus eerst dat tweede gehoor.

Drie maanden na mijn aankomst in Nederland nam een andere vrouw mij dat interview af. Deze vrouw was rond de dertig, netjes

gekleed en droeg een bril. Als haar mond dicht was, zag ze eruit alsof ze lucht in haar mond had voor een diepe zucht of harde boer. In haar blik las ik verveling, geen aanmoediging. Ze keek naar mij en naar de foto op het eerste gehoor om te zien of ik diezelfde persoon was. Ze vroeg mij of ik ook een kopie van het eerste gehoor had gekregen. Ik knikte. Daarna vroeg ze mij of ik de tolk goed begreep. Ik zei haar dat ik met hem zou moeten praten om daar achter te komen. Toen mocht ik met hem spreken, tot ik zeker wist dat we elkaar goed begrepen. Ik vroeg hem waar hij vandaan kwam. Hij zei dat dat niet belangrijk was. Toen hij bevestigde dat hij het Iraakse dialect begreep, sprak ik met hem in het Iraakse Arabisch dat ik met mijn familie sprak. Ik ontdekte dat hij het niet echt goed begreep, maar dat hij net als ik goed klassiek Arabisch sprak. Aan zijn accent hoorde ik dat hij een Koerd uit het noorden van Irak was. Ik wendde me tot de vrouw en zei dat hij mij goed begreep.

‘U moet voorzichtig zijn, meneer Kariem, dit is uw toekomst,’ zei ze. Bij het woord toekomst nam ze het eerste gehoor in haar handen. Ik vond het grappig dat haar A4’tjes mijn toekomst konden zijn, en niet mijn gezondheid, mijn geluk of mijn dromen. Of een eeuwigdurende barbecue op een strand of rondreizen over de wereld met een normaal paspoort.

‘Hij begrijpt mijn klassiek Arabisch goed,’ zei ik.

‘Dan gaan we aan het tweede gehoor beginnen.’

‘Ik wil graag dat het tweede gehoor met een advocaat wordt afgenomen. En ik wil dat u nu opschrijft dat ik dat heb gevraagd,’ zei ik, op advies van de vrijwilliger uit OC Haarlem.

‘Meneer,’ zei ze geïrriteerd. ‘U gaat mij niet vertellen hoe ik mijn werk doe. U bent hier alleen om antwoorden te geven op mijn vragen. Dit tweede gehoor hoort bij uw asielaanvraag. Het moet. Wilt u door met uw asielaanvraag of niet? Later kunt u dit gehoor met uw pro-Deo-advocaat doornemen.’

Het was moeilijk voor mij om bang te moeten zijn voor deze vrouw. Ik was gewend om bang te zijn voor een raket of een bom

twintig meter verderop, een kogel door het raam, soldaten die de straten vullen met tanks of een agent van de geheime dienst met behaarde handen. Ik wist niet hoe ik bang moest zijn voor een blonde vrouw, maar zij leerde het mij. Tijdens het gehoor kreeg ik steeds meer het gevoel dat mijn keel vol zat met slijm dat ik niet kon wegslikken naar mijn maag, waarvandaan het zuur opsteeg. Deze vrouw kon mij terugsturen naar de mannen van Saddam Hoessein om mij te verscheuren of hier op straat zetten als een hapje voor de hongerige celletjes van de vreemdelingenpolitie. Ook had ik in de drie maanden waarin ik in oc Haarlem verbleef gehoord over gesloten centra waar asielzoekers heen werden gestuurd als er twijfel was over hun nationaliteit, als men dacht dat ze criminelen waren of als ze ruzie maakten met ambtenaren die het gehoor afnamen.

Ik slikte en knikte.

‘Hier, in het eerste gehoor,’ zei ze, en ze wees naar het verslag in haar hand, ‘zei u dat u niet wist hoe oud u was toen uw geboortedatum werd geregistreerd. Daarna zei u iets anders, dat u precies vijf jaar was. U zei eerst dat u uw geboortjaar niet kende, daarna noemde u het jaartal. Kunt u verduidelijken hoe u dat ineens zo precies wist?’

‘Ik was ziek en wilde dat het gehoor eindigde.’

‘Dan had u kunnen zeggen dat u te ziek was om antwoorden te geven.’

‘Dat probeerde ik, maar de vrouw daar zei dat het niet anders kon.’

‘Maar u heeft deze papieren in uw moedertaal met uw rechten ondertekend.’ De vrouw typte iets in op de computer en ik wist niet wat ze van mijn woorden noteerde en wat van de hare.

‘Hier ook...’ Ze wees naar een zin en noemde het paginanummer van de bladzijde waarop die stond. ‘U zei dat u niet wist op welke dag u de grens overstak, omdat u, zoals u zei, in die tijd niet eens wist welke dag van de week het was. Even later vertelde u dat het 4 augustus was. En hier zei u dat u bent ontsnapt uit Irak omdat u

niet in militaire dienst wilde. Daarna zei u dat u gevlucht was omdat u bang was voor de geheime dienst, omdat ze een vriend van u...' ze keek even wat langer op het papier, '... Hoessein Jawad, oppakten. Weer later vermeldt u dat u uit Irak gevlucht bent, omdat elke Irakees die niet van het systeem houdt in gevaar is. Klopt dat?'

Ik knikte.

'Heeft u nog iets toe te voegen?' vroeg ze na twee uur discussiëren en uitleg vragen over alle details die ik tijdens het eerste gehoor had genoemd.

'Ja, mevrouw. Ik vraag me af of dit tweede gehoor nodig was. Het ging alleen maar over het eerste gehoor. Ik had verwacht dat u nieuwe dingen van mij wilde weten.' De vrouw keek mij boos aan en zei dat ze mij toch al had verteld dat ze wist hoe ze haar werk moest doen.

Ze bracht mij een kop thee en twee kopieën van het verslag, één voor mij, één voor haar. Ik zette mijn handtekening. Na een jaar of drie wachten zou ik het antwoord krijgen op het tweede gehoor: ik kreeg geen politiek of humanitair asiel. De reden voor die weigering na zolang wachten was voor mij zo vaag dat ik het niet goed begreep. Wel begreep ik de zin waarin stond dat ik binnen achtentwintig dagen teruggestuurd zou worden naar Irak.

Het was avond toen ik door de chauffeuse van Schiphol naar oc Haarlem werd gebracht.

‘Wacht hier,’ zei ze bij de receptie. Even later kwam ze terug met een lange, magere man. Ze sprak even met hem in het Nederlands en glimlachte naar mij. ‘Veel geluk,’ zei ze ten afscheid. De lange, magere man gaf me een hand, stelde zich aan me voor en zei me hem te volgen. Ik liep achter hem aan naar een kantoor met een paar tafels en computers. Achter elke tafel hing een prikbord waarop notitiebriefjes waren geprikt en her en der een ansichtkaart of privéfoto’s van een hond of een kind. Ik dacht dat Nederlanders snel dingen vergaten. Waarom hadden ze anders prikboarden voor notities achter hun bureaus nodig?

‘Je slaapt in de sporthal van het oc, want alle kamers zijn vol,’ zei de man. Hij vroeg me om te blijven zitten en liep weg. Daarna kwam er een vrouw binnen. Ze gaf mij een hand, stelde zich voor en vroeg mij of ik ziek was, omdat mijn hand zo warm aanvoelde. Ik knikte.

‘We zullen je een plek geven voor speciale gevallen, omdat je ziek bent. Daar kun je slapen tot je je beter voelt en daarna kun je naar de sporthal, want alle kamers in dit oc zijn vol. Oké?’ zei ze. Ik knikte. Toen ze werd opgeroepen op de portofoon die aan haar riem hing, liep ze weg. Ik bleef zitten. Wat me opviel was de manier waarop de Nederlanders die ik ontmoette me een hand gaven en zich voorstelden. Iedereen gaf je een hand en een naam. In een kantoor in Irak krijg je nooit een naam of een hand van een ambtenaar. De vrouw kwam terug, bracht een man, een vrouw en twee kinderen mee, liet ze in het kantoor plaatsnemen en ging weer weg.

De lange, magere man kwam terug en vroeg mij hem te volgen. In een magazijn gaf hij mij twee dekens, drie lakens, een handdoek,

een kussen en een kussensloop. Daarna vroeg hij mij een papier te tekenen, nadat hij me met ernst had verteld dat ik nu verantwoordelijk was voor twee dekens, drie lakens, een handdoek, een kussen en een kussensloop en dat er een boete op stond in het geval ik ze niet teruggaf. Ik zette een handtekening en volgde hem naar de sporthal.

‘Meneer, ik heb gehoord dat ik een paar dagen in een aparte kamer mag slapen omdat ik ziek ben,’ zei ik. De man stopte abrupt met lopen.

‘Wie heeft dat gezegd?’ zei hij geïrriteerd.

‘De vrouw in het kantoor,’ zei ik.

‘Welke vrouw?’

‘Die net in het kantoor was.’

‘Heeft ze niet gezegd hoe ze heette?’

‘Jawel, maar ik ben het vergeten. Ze had kort blond haar,’ zei ik, maar toen ik haar naam niet kon zeggen, luisterde de man niet meer en liep verder.

De sporthal lag vol met matrassen, op elke matras zat een asielzoeker. We liepen naar een lege matras.

‘Hier,’ zei hij en hij ging. Er was verwarming in de sporthal, maar die was zo ingesteld dat het er alleen warm genoeg was als je aan het sporten was. Het vooruitzicht dat ik in een sporthal zou slapen, waar het dak zo hoog was, versterkte het gevoel dat het er koud was. Bovendien liepen de asielzoekers om de haverklap naar binnen en naar buiten en soms sloten ze de deur niet. Omdat niemand elkaars naam kende, kon je elkaar niet roepen om de deur dicht te doen. Daarom stond de deur vaak open en dan kwam er een zweep van kou naar binnen. Ik kon van vermoeidheid de kussensloop niet om het kussen krijgen, gooide het kussen op de matras, en ging liggen. Moeizaam legde ik de twee dekens, de drie lakens en ook de handdoek over mij heen. Daaronder lag ik te rillen.

Na een uurtje hoorde ik een vrouwenstem.

‘Semmier Kariem?’ Ik was niet in staat antwoord te geven. Zachtjes werd de deken opgetrokken en ik zag de Nederlandse vrouw met kort blond haar.

‘Pak je spullen en kom mee,’ zei ze. Trillend stond ik op, pakte de twee dekens, drie lakens, handdoek, kussen en kussensloop en volgde de vrouw, die Sara bleek te heten. Binnen in het oc voelde ik de warmte. Aan het einde van een gang opende ze een kamertje met een bed. Het was er warm. Er stonden een kleine televisie en een koelkast.

‘Hier slaap je,’ zei ze. Ze haalde een glas water en twee paracetamol. Meestal, zou ik later ontdekken, hebben Nederlanders grote lichamen en op hun gezicht een uitdrukking alsof ze willen zeggen ‘effe checke,’ ‘hou het kort,’ ‘dat komt me bekend voor,’ of ‘ik heb een zwaar weekend gehad,’ maar Sara niet. Ze was klein en dun. Ze bewoog zacht en leek op iemand die lang onrustig was geweest en opeens de eeuwigheid had ontdekt. Ze draaide, stond en zat alsof ze yoga deed.

Die nacht sliep ik alsof ik nooit eerder geslapen had. Mijn lichaam beet zich vast in de slaap en zonk naar een diepe bodem. Ik werd niet wakker tot er de volgende ochtend hard op de deur werd geklopt. Ik zocht mijn bril terwijl ik naar het kloppen luisterde dat elke keer harder werd, opende de deur en zag een vrouw staan.

‘Bent u meneer Kariem?’ Ik bevestigde het. Ze gaf me een hand, stelde zich voor en liep naar het midden van de kamer. Haar naam was Elly. Ze was een droge vrouw; haar stem was droog, haar gezicht was droog. Ze was zeker ouder dan veertig en het was duidelijk dat ze altijd droog zou blijven, zonder de mogelijkheid dat de meest sexy man ter wereld of de zwaarste regenbui haar nat zou maken. Ze had papieren in haar hand en vertelde mij dat die van mijn eerste gehoor waren. Die papieren waren het bewijs dat ik gisteravond niet eerlijk was geweest tegen de medewerkers van het oc, zo vertelde ze. Ze keek me af en toe over haar bril heen aan, terwijl ze las.

‘Meneer Kariem, ik heb in uw eerste gehoor gekeken. Er staat hier niet dat u homo bent.’ Ik begreep deze vrouw niet, die Margaret Thatcher in een marathon van ijzeren vrouwen achter zich zou laten.

‘Ik ben geen homo,’ zei ik verbaasd.

‘Het spijt me, maar deze kamer is alleen voor speciale gevallen. Voor mannen alleen als ze homo zijn.’ Ze zei dat ik mijn twee dekens, drie lakens, de handdoek, het kussen en de kussensloop mee moest nemen en haar moest volgen. Toen ze vond dat ik te langzaam mijn spullen bij elkaar pakte, greep zij ze bij elkaar en gaf ze me aan. Aan de manier waarop ze dat deed, zag ik dat ze bozer was dan haar stem deed vermoeden. Onderweg naar de sporthal vertelde ze mij, ik weet niet waarom, misschien om mij te bewijzen dat ze niet hard was maar alleen haar werk deed, dat er maar zes kamers in het oc waren voor speciale gevallen: drie voor homo’s of vrouwen die alleen asiel aanvroegen en drie grote kamers voor families. Ik zei haar dat ik niemand had gezegd dat ik homo was, maar dat ik de kamer had gekregen omdat ik ziek was.

‘Als wij elke zieke asielzoeker een eigen kamer zouden geven, hadden ze hier honderden kamers nodig. Dan zou iedereen zeggen dat-ie ziek is,’ zei ze chagrijnig.

In de sporthal was geen lege matras meer over. Elly zei mij even te wachten en liep weg. Ik legde een deken op de grond, ging erop liggen en legde de andere deken, de lakens en de handdoek over me heen. Toen ze na meer dan een halfuur met twee medewerkers en een matras terugkwam, was te zien aan haar gezicht dat ze het irritant vond dat ik niet had gewacht op de matras. Ze zei me dat de deken op de grond niet van mij was, maar van het oc en dat ook anderen die nog moesten gebruiken.

’s Avonds zag de vrouw die Sara heette mij liggen in de sporthal.

‘Voel je je beter vandaag?’ vroeg ze.

‘Zeker,’ zei ik tegen haar. Ik wilde haar niet vertellen dat ik me nog ziek voelde, want ik had liever dat de kou van februari over

mijn zieke lichaam liep dan dat ik nog eens met het gezicht van Elly zou moeten botsen, want dat was zeker erger dan de kou.

‘Ik werk vandaag tot tien uur. Als je denkt dat je die kamer nodig hebt, laat het mij dan voor die tijd weten,’ zei Sara. Ik zei dat het niet nodig was.

Na een paar dagen begon ik mijn gezondheid terug te krijgen. Het enige dat ik bleef voelen was de stekende pijn in mijn onderrug van de schop in de cel van Schiphol. In het oc van Haarlem was een medische dienst, waar één of twee verplegers werkten. Als een asielzoeker zich ziek voelde, ging hij naar het medisch centrum. Dan hielp een verpleger hem met paracetamol voor de meeste ziektes en nog wat andere medicijnen voor ontstoken amandelen, diarree of obstipatie. Als de asielzoeker heftig ziek was en echt hulp nodig had van een dokter of een ziekenhuis, dan zeiden de verplegers dat hij moest wachten tot hij naar een AZC werd gestuurd. Asielzoekers hadden namelijk de zogeheten ZRA-verzekering, die alleen voor simpele dingen betaalde. Asielzoekers die behoefte hadden aan ingewikkeldere behandelingen, kregen vervolgens in het AZC te horen dat ze moesten wachten op een verblijfsvergunning, en dat duurt soms vijftien jaar. Daarom ontstonden er in de medische centra in oc's en AZC's vaak problemen tussen asielzoekers en de Nederlandse medewerkers. Omdat ik redelijk Engels sprak en een officiële tolk te duur was voor de medische dienst, vertaalde ik regelmatig en was zodoende vaker getuige van dat soort situaties.

Ik herinner me nog dat ik de man die naast mij lag hoorde kreunen. Hij heette Farid en zei dat hij kiespijn had. Hij was al een aantal keer naar de medische dienst gegaan en kreeg er elke keer paracetamol. Hij wilde naar de tandarts, al was er daar maar één mogelijkheid: trekken. Maar er was een rare regeling in oc Haarlem, ik denk dat die door een medewerker daar was bedacht, want ik heb het nergens anders gehoord. Pas als er drie asielzoekers

waren met kiespijn, werden ze gezamenlijk naar een tandarts gestuurd. Farid had gehoord dat er ook een Koerdische vrouw met kiespijn was. De daaropvolgende dagen liepen Farid en de Koerdische vrouw wanhopig tussen de anderen op zoek naar nog iemand met kiespijn, tot ze eindelijk iemand overtuigd hadden dat hij het ook had. Ook hij kreeg een dag of drie paracetamol van de medische dienst en daarna besloten de verpleegsters dat dat niet genoeg hielp en dat er nu drie mensen met kiespijn waren. Dat was goed nieuws: voor de volgende dag was er een afspraak bij een tandarts gemaakt en iedereen moest op de juiste tijd klaarstaan. Farid vroeg mij mee om te vertalen.

De tandarts had twee behandelkamers, wij zaten in de wachtkamer ertussenin. Eerst riep de assistente de drie een voor een de ene ruimte in. Ik vertaalde welke tand of kies pijn deed. Zij verdoofde de plek en riep de volgende naar binnen, terwijl de ander in de wachtkamer moest wachten. Daarna werden ze een voor een de andere ruimte in geroepen, waar de tandarts werkte, en waar ze stuk voor stuk snel weer uitkwamen. Ongeveer twintig minuten later waren de drie pijnlijke kiezen getrokken, alhoewel de Koerdische vrouw nadat de verdoving was uitgewerkt ontdekte dat ze bij haar de verkeerde hadden getrokken. Ik vroeg de tandarts toen hij bezig was waarom hij zo'n haast had. Hij vertelde dat er in Nederland niet genoeg tandartsen waren en dat de Nederlanders zelf maandenlang op een wachtlijst stonden als ze naar een andere stad verhuisden. Dat verbaasde me, want Nederland was maar zo'n klein landje. Als een Nederlandse tandarts drie mensen kon helpen in twintig minuten, zouden honderd tandartsen genoeg moeten zijn voor de hele bevolking.

's Nachts bleef ik de pijn in mijn onderrug voelen. In het medisch centrum kreeg ik elke keer paracetamol.

Na een paar dagen in OC Haarlem werd er tegen mij gezegd dat ik de volgende ochtend om acht uur klaar moest staan met de twee dekens, drie lakens, de handdoek, het kussen en de kussensloop.

Ik werd met een bus vol andere asielzoekers naar een boerderij in het dorp Veenhuizen vlak bij Assen gestuurd. Daar zouden we blijven tot er weer plek vrijkwam in OC Haarlem. Met een grote bus reden we van Haarlem naar Assen. Uit het raam keek ik naar Nederland. Wat mij in eerste instantie verbaasde, was dat er geen soldaten waren. Nergens zag ik een teken van een leger en tussen stad en stad waren er geen controlepunten. De bus reed zelfs kilometers en kilometers zonder een politieagent te passeren. Het andere wat mij verbaasde was de stilte. Er klonk geen getoeter. In Irak spraken auto's met elkaar en was het getoeter hun taal. De chauffeur kon met zijn toeter vertellen of hij haast had omdat hij een zieke in de auto had, een vrouw die moest bevallen of omdat hij nodig naar de wc moest. Met zijn toeter kon hij iemand begroeten of een groet beantwoorden. In Nederland leek het alsof de auto's geen toeter hadden of dat het verboden was te toeteren. Ook leek Nederland niet op een land, maar op een grote stad, want tussen de steden waren geen woestijn, bergen of valleien. De mensen droegen overal hetzelfde soort kleren, het weer was precies hetzelfde en er was geen tijdsverschil. Onze nieuwe voorlopige woonplek voelde als een buitenwijk van Haarlem. Eenmaal uit de bus gestapt zag ik dat we op een boerderij aangekomen waren, die werd gerund door de familie Bouma. Voorheen was het een koeienboerderij geweest en nu een kampeerboerderij, waar pas weer in het voorjaar toeristen zouden komen. Tot die tijd werd ze gehuurd door het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers om het tekort aan plaatsen voor asielzoekers in opvangcentra op te vangen. Meneer en mevrouw Bouma ontvingen ons met een glimlach. Ze

waren een jaar of veertig en hadden drie dochters en een zoon. De oudste dochter was acht en zij zou mijn eerste en laatste leraar Nederlands zijn.

We verbleven zevenendertig dagen bij de Bouma's. Op de kampeerboerderij waren slaapzalen, een grote keuken en eetzaal, douches en wc's. Op deze boerderij deed ik een heel belangrijke ontdekking: het Nederlandse systeem is niet hetzelfde als het Nederlandse volk. Ik merkte dat Nederland als ik positief dacht de hemel was, met Nederlanders als engelen, en als ik negatief dacht was het de hel, haar inwoners genadeloze duivels. Mevrouw Bouma bracht mij de volgende dag naar haar dokter. Ik zei dat ik van de trap gevallen was. De arts voelde aan mijn rug en gaf mij medicijnen en zalf. Toen ik haar in de auto terug vertelde dat ik van lezen hield, gaf ze mij het boek *Animal Farm* van George Orwell.

Ik maakte in die zevenendertig dagen kennis met het Nederlandse volk. Een van de dingen die ik zag was dat er in de families een wonderlijke duidelijkheid bestaat in hun omgang met elkaar. De kinderen van de familie Bouma waren gelijk, of tenminste, zo zag het er voor mij uit. In Iraakse families heb je altijd het mooiste kind, de stoerste, de sterkste, de slimste, de lelijkste, de stomste, de ziekste, de favoriet, de langste, de dikste. Altijd zijn er bijnamen. Mijn bijnaam in de familie was 'de grote neus' en een broer, die geboren was toen de familie rijk was, werd 'de dierbare' genoemd. Maar bij de familie Bouma zag ik dat meneer en mevrouw Bouma hun vier kinderen hetzelfde behandelden. Ze kregen allemaal evenveel aandacht.

Na een paar dagen besloot ik om in het stuk bos naast de boerderij te gaan wandelen. Ach, wat voelde ik me fantastisch die dag. Na al die oorlogen, al die ellende, al die ontsnappingen, kon ik eindelijk voor het eerst in mijn leven alleen door een bos lopen. Niet angstig achter een smokkelaar aan, maar gewoon om te genieten. Het was een zonnige winterdag. Niet ver van de boerderij haalde ik een man met een zwart-wit hondje in. De man had gezien

waar ik vandaan kwam lopen. Ik groette hem, maar hij keek mij zwijgend aan. Ik liep door. Hij ook. Ik hoorde hem achter mij praten. Tegenwoordig zou ik gedacht hebben dat hij met iemand belde, maar in 1998 waren er nog niet veel mobiele telefoons. Na een paar stappen durfde ik me om te draaien, om te zien hoe snel ik moest lopen om voor hem te blijven. Hij keek mij woedend aan. Ik versnelde mijn pas en week van het pad af. Na misschien een halve kilometer hoorde ik opeens iemand roepen. Ik draaide me om en zag dezelfde man met het zwart-witte hondje. Ik glimlachte, maar hij liep op mij af en schreeuwde iets in het Nederlands. Ik zei dat ik geen Nederlands sprak, maar wel Engels, waarna hij een Engels sprak dat zwaar uit zijn mond kwam.

'You live with Bouma?' Het was duidelijk dat hij daarover niet tevreden was.

'Ja.'

'Asielzoeker?'

'Ja.'

'Je moet weten dat het verboden is om hier vuur te maken.' Hij zei het boos, alsof hij mij net op heterdaad betrapt had op het maken van een vuurtje. 'Verboden,' zei hij dreigend. Ik probeerde hem uit te leggen dat ik daar alleen maar wat liep, maar hij liep verder met zijn hond en sprak mopperend tegen hem in het Nederlands. Hij ging dieper het bos in, ik terug naar de boerderij.

'Och, jij bent snel terug,' zei meneer Bouma. 'Was het koud?'

'Ik ontmoette een gekke man, die schreeuwde dat ik geen vuur in het bos mag maken,' zei ik.

'Natuurlijk mag je geen vuur maken in het bos! Wat denk je? Dat is echt gevaarlijk, Semmier!' zei meneer Bouma verschrikt. Wij waren de eerste groep asielzoekers die hij opving op zijn boerderij, en het lukte mij niet om hem uit te leggen dat de man mij helemaal geen vuur had zien maken.

Een uurtje later hingen overal in de boerderij A4'tjes in het Engels en Nederlands dat het absoluut verboden was vuur te

maken in het bos. De dag erna kwam er een medewerker van de IND langs, die mij bij zich riep.

‘Meneer Kariem,’ zei ze serieus. ‘Iemand belde ons en zei dat een man van deze boerderij een vuurtje wilde maken in het bos. Ik begreep dat u dat was. Het is absoluut verboden hier vuur te maken. De mensen in het dorp zijn bang voor een bosbrand.’ Ze keek mij met haar blauwe ogen scherp aan. ‘Moet ik het nog duidelijker uitleggen?’

‘Nee,’ antwoordde ik. ‘Het is duidelijk, mevrouw.’ Net als bij meneer Bouma zou het onmogelijk zijn tot haar door te laten dringen dat ik geen vuur had gemaakt. Ze wilde alleen weten of ik haar had begrepen en luisterde niet naar wat ik probeerde te vertellen.

’s Avonds lag ik op mijn rug in bed, staarde naar het houten plafond en wist waarom er tussen OC Haarlem en Assen geen leger of politieagent te vinden was.

6

Het dorp waar de boerderij lag was maar klein. Het leek alsof overal waar ik ging ook de man met het zwart-witte hondje was. Ik was zeker bang voor een situatie waarin ik weer met hem zou botsen. Ik weet nog dat drie asielzoekers terugkwamen en vertelden dat ze bij de bushalte stonden te wachten op de bus naar Assen. Een man was naar hen toegekomen en had gezegd dat ze niet zomaar stenen mochten gooien tegen het glas van het bushokje. Het was dezelfde man met het zwart-witte hondje, die alle asielzoekers in de loop van de tijd begonnen te ontwijken. We wisten precies wanneer hij zijn hond uitliet. Tussen tien uur 's ochtends en een uur 's middags verdween hij, net als tussen vijf en zeven en na tien uur 's avonds.

Op een dag zag ik een mooi meisje lopen met het zwart-witte hondje. Ik stond net met wat anderen bij de ingang van de Bouma-boerderij. Van ver zag ik dat het meisje de riem in haar hand had en de hond vrij liet rondlopen. Hij rende hierheen en daarheen, plaste overal. Toen ze dicht bij ons kwam, riep ze de hond, wees met haar vinger, waarna de hond ging zitten en zij de riem om zijn nek kon doen. Ik zag dat ze de riem korter maakte. Daarna liep ze als een trein recht naar voren in onze richting, zonder om zich heen te kijken. Vlak bij ons begon de hond opeens te blaffen, zij schreeuwde met harde toonloze stem tegen de hond en trok hem hard aan zijn riem terwijl ze langs ons liep zonder ons een blik te gunnen. Het hondje werd misschien vier centimeter van de grond getild en verloor zeker zeventien zwart-witte haartjes van zijn nek. Eenmaal voorbij de Bouma-boerderij, zag ik dat ze bukte, de riem losmaakte en de hond vrijliet. Om eerlijk te zijn zit dat beeld altijd in mijn hoofd als ik denk aan wat Nederland, de mensen en de honden zijn verloren door ons asielzoekers: hun zorgeloosheid.

‘Kijk hoe beleefd ze is, ze deed de riem om de nek van de hond, zodat hij ons niet zou bijten, zei Sadjad, een asielzoeker uit het zuiden van Irak.

‘Die trut deed dat zodat wij niet naar haar fluiten. Zag je niet hoe gespannen haar spieren waren?’ zei Bashir uit Bagdad.

‘Misschien is ze bang, want we zien eruit als zombies,’ zei Mohamed uit Soedan.

De mooiste momenten op de Bouma-boerderij waren die van het koken en eten. Iedereen kookte zijn eigen maaltijd, om vervolgens alles op de tafels te zetten en dan at iedereen wat hij wilde. We hadden elke dag een lopend buffet, maar jammer genoeg duurde dat niet lang, want de asielzoekers die door hun magen dicht bij elkaar kwamen, werden niet veel later weer uit elkaar gedreven.

Meneer Bouma zag dat wij ons de hele dag verveelden. Er was niet veel te doen en buiten was het koud. Om het wachten en de kou minder erg te maken, besloot hij een satellietontvanger voor ons te kopen. Hij was met nog twee mannen de hele dag bezig en aan het eind van de middag hadden we ineens de beschikking over meer dan zeshonderd televisiezenders in alle talen. Eerst was iedereen blij, maar uiteindelijk werd dit het grootste probleem dat we bij de Bouma's hadden en dat door niemand opgelost kon worden. De satelliet veranderde de asielzoekers van een in relatieve vrede levende gemeenschap in vechtende groepen. Arabieren wilden Arabische kanalen, Somaliërs Somalische programma's, Iraniërs Iraanse films, et cetera. En ook de Irakezen onderling waren verdeeld, want de een wilde liever het nieuws en de ander liever films. Meneer Bouma, die blij was dat hij iets extra voor ons had kunnen doen, zag zijn blijheid in eindeloze toestanden veranderen. Ik herinner me goed dat Galid, die net als ik uit Irak kwam, in een hoekje zat en erg moest lachen om al die problemen om de televisie. Tot hij op een dag de tweede helft van een voetbalwedstrijd wilde zien. Hij was erg gek op voetbal en zei tegen iedereen dat hij slechts vijfenveertig minuten voor de televisie

wilde, plus een paar minuten extra voor eventuele blessuretijd. Iedereen vond het prima, want blijkbaar waren er meer voetballiefhebbers. Na een kwartiertje ging Galid naar de wc en toen hij terugkwam zag hij dat de televisie op een ander kanaal stond.

‘Waar is de afstandsbediening?’ schreeuwde de man die net zo beleefd was geweest en de moeite die anderen met de televisie hadden zelfs grappig had gevonden. Maar de afstandsbediening was verdwenen. Hij pakte de televisie beet en smet die stuk op de grond.

Elke dinsdag kwam er een vrouwelijke ambtenaar van de IND naar de Bouma-boerderij bij wie wij ons moesten melden. Zo controleerde de IND of er niemand verdwenen was. Zondag en maandag werden de asielzoekers beleefd en stil en was de Bouma-boerderij eventjes probleemloos. Geen vechtpartijen of scheldkanonnades. Niets aan de hand. Maar zodra de vrouw van de IND weer weg was, borrelden de problemen langzaamaan weer naar de oppervlakte en dat ging door tot de volgende zondag.

‘Het is beter als jullie altijd vriendelijk tegen elkaar zijn, net als op zondag en maandag. Dat is toch veel prettiger,’ zei meneer Bouma tegen mij, omdat ik Engels sprak.

‘Iedereen is bang om op zondag of maandag ruzie te maken, omdat dinsdag de vrouw van de IND komt,’ zei ik. ‘En ze zijn bang voor haar.’

‘Dat begrijp ik niet. Zij is alleen maar een ambtenaar, en ze is net als jullie een mens. Waarom zijn jullie bang voor haar? Het is toch prettiger als jullie gewoon respect voor elkaar hebben, en geen angst?’ Meneer Bouma begon er steeds vermoeider uit te zien.

Nadat Galid de televisie had stukgegooid, ontdekten de asielzoekers dat meneer Bouma de problemen altijd probeerde op te lossen door te praten. Hij belde nooit de IND of de vreemdelingenpolitie. Op een aardige manier riep meneer Bouma Galid. Ik vertaalde. We zaten in een kantoortje en daar keek hij nieuwsgierig naar Galid.

‘Ik ben benieuwd waarom u de televisie op de grond heeft gegooid. Het is toch maar een apparaat? En het was voor iedereen,’ zei meneer Bouma. Hij wilde dat echt graag weten, meer nog dan dat hij boos was.

‘Wat moet ik tegen hem zeggen?’ vroeg Galid mij.

‘Weet ik veel,’ zei ik. ‘Jij hebt de televisie kapot gegooid, jij moet hem antwoord geven.’

‘Ik heb geen smoes die past bij de Nederlanders,’ zei hij.

‘Waarom heb je de televisie stukgemaakt dan? Je kan toch zeggen dat je naar het voetbal wilde kijken.’

‘Kijk, nooit eerder wilde ik televisie kijken en nu vroeg ik alleen om de tweede helft van de voetbalwedstrijd. Vijfenveertig minuten. Ik ging even plassen en wat gebeurde er? Iemand zette het kanaal om en gooide de afstandsbediening weg. Stel je voor dat dat met jou was gebeurd. Wat zou jij doen?’

‘Wil je dat ik dat aan hem vertel?’

‘Als je niets hebt dat overtuigender is wel.’ Meneer Bouma luisterde aandachtig naar ons. Ik dacht dat hij zou zeggen dat Galid een nieuwe televisie moest kopen en dat hij anders de IND of de vreemdelingenpolitie zou bellen, maar hij zei: ‘Ik begrijp je passie voor voetbal, maar ik begrijp niet dat je de televisie stuk hebt gemaakt. Voor een nieuwe televisie zorgen zal wel niet mogelijk zijn, toch?’

‘Nee,’ zei Galid.

‘Dat begrijp ik ook.’ Galid dacht dat meneer Bouma de IND zou vertellen wat er was gebeurd, niet per se als klacht, maar op zijn minst als informatie over ons verblijf, maar blijkbaar deed hij dat niet. Het enige dat hij deed was een nieuwe televisie kopen.

De volgende dag vroeg meneer Bouma mij of ik een kwartiertje tijd had, want hij wilde mij spreken over iets heel belangrijks. Het was een stomme vraag, want ik had de hele dag niets te doen.

‘Jazeker, ik heb tijd,’ zei ik. ‘Wanneer?’

‘Om drie uur.’

‘Dat kan.’

‘Waar kan ik je vinden?’

‘Op de boerderij.’ Eigenlijk was het de eerste afspraak die ik met een Nederlander maakte. Hij was de eigenaar van de boerderij waar ik woonde en hij maakte een afspraak om een kwartiertje met mij te praten. In die tijd was dat voor ons asielzoekers het allergrappigste aan meneer Bouma.

Om drie uur bracht meneer Bouma mij naar zijn kantoortje. Ik was inmiddels echt nieuwsgierig naar wat hij van mij wilde.

‘Wil je iets drinken?’ vroeg hij.

‘Nee, dankjewel.’

‘Ik hou het kort. Ik heb maar vijftien minuten en jij ook denk ik.’

‘Ik heb de komende dagen, hoor,’ zei ik.

‘Ikke niet.’ Hij keek haastig op zijn horloge en vertelde me daarna waarom hij die afspraak met mij had gemaakt. Dat was voor ons zeker een nog betere grap dan de eerdere en het liet mij de conclusie trekken dat het lang zou duren voor ik de Nederlanders begreep.